

УДК 658.168.5:629.73(045)

Т.А.Нікітіна

*к.е.н., доц. кафедри економічної
теорії Національного університету
харчових технологій*

**ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО
ВИЗНАЧЕННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ
КОНСОЛІДАЦІЇ КАПІТАЛУ
ПІДПРИЄМСТВАМИ.**

У статті досліджено основні підходи до визначення доцільності здійснення консолідації капіталу підприємств. Розглянуті основні етапи та наведено схему послідовності прийняття підприємствами рішення щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером.

Ключові слова: *консолідація капітал, конкурентні переваги, форма консолідації капіталу, вид консолідації капіталу.*

Вступ. Однією з особливостей глобальної економіки є те що процеси консолідації капіталу підприємств набули стрімкого розвитку. Підприємства використовують консолідацію капіталу заради досягнення максимального ефекту від своєї діяльності. Головною метою консолідації капіталу є досягнення певних конкурентних переваг за допомогою яких підприємства, що здійснюють консолідацію, планують своє зростання та подальший розвиток.

Цінність консолідації полягає у підвищенні конкурентоспроможності об'єднаного підприємства у збільшенні його акціонерної вартості та ін., тобто в результаті консолідації повинно з'явитися підприємство, що досягне нових вершин у своїй галузі. Досягнення таких вершин неможливе при невдалому виборі партнера по консолідації.

Невірний вибір підприємства - партнера по консолідації капіталу не призведе до економічного зростання. І навпаки, консолідація підприємств, що мають певні унікальні властивості або взаємодоповнюючі елементи (компоненти), може призвести до реальної синергії, що надасть можливість зайняти домінуючу позицію на ринку.

З огляду на це, актуальним є дослідження доцільності та виявлення послідовності прийняття підприємствами рішення щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером.

Певні питання консолідації капіталів підприємств, а саме їх різноманітні форми, досліджуються такими вченими, як Кизим Н., Костицький В., Лучко М., Мільнер Б., Новицький В., Плотніков О., Рогач О., Рокоча В., Удовік С., Шимаї М. [1-7] та ін. Визначенню економічної доцільності об'єднання підприємств присвячено праці таких науковців, як Кизим М.О., Шуляр Р.В. [8-9]. та ін.

В той же час, залишаються недостатньо вивченими власне питання організації та послідовності прийняття підприємствами рішення щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером.

Постановка завдання. Метою статті є визначення доцільності здійснення консолідації капіталу підприємств, а також виявлення основних етапів прийняття підприємствами рішення щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером.

Результати дослідження. Консолідація капіталу це процес об'єднання (злиття) капіталів підприємств, на договірній основі або на основі права власності, з метою підвищення ефективності, максимізації прибутку компанії та посилення конкурентних переваг на ринку, шляхом забезпечення якісно нового процесу приросту капіталу за рахунок його перерозподілу, зміни структури та капіталізації доходів. Консолідація капіталу включає в себе централізацію капіталу (безпосереднього злиття підприємств) і концентрацію капіталу (якісно новий приріст капіталу).

На нашу думку, механізм консолідації капіталу підприємства представляє собою послідовність етапів економічної оцінки стану підприємства, формування мотивів, мети та застосування різноманітних методів для визначення доцільності консолідації, що супроводжують процес консолідації капіталу у різноманітні форми, заради досягнення підприємством конкурентних переваг.

Головною метою консолідації капіталу підприємств є підвищення ефективності, максимізації прибутку компанії та посилення конкурентних переваг на ринку, шляхом забезпечення якісно нового процесу приросту капіталу за рахунок його перерозподілу, зміни структури та капіталізації доходів.

Прийняття рішення підприємством щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером складається з п'яти етапів (див. рис.1.):

- перший етап - визначення фінансово – економічного стану підприємства на ринку;
- другий етап - формування мотивів та усвідомлення потреби у здійсненні консолідації капіталу;
- третій етап - визначення мети консолідації капіталу підприємством;
- четвертий етап - вибір потенційного партнера по консолідації капіталу;
- п'ятий етап - прийняття рішення щодо доцільності здійснення консолідації капіталу підприємством.

На першому етапі, при визначенні фінансово – економічного стану підприємства, необхідно встановити його фінансово – господарський стан, визначити частку ринку, що займає підприємство, рівень його конкурентоспроможності та означити перспективні напрями діяльності підприємства.

На другому етапі, ґрунтуючись на одержаних результатах, у підприємства формуються мотиви та усвідомлюється потреба у здійсненні консолідації капіталу.

На третьому етапі, визначається мета консолідації капіталу підприємством, як то: збільшення прибутку; зростання інвестиційної привабливості; розширення власної частки на ринку та вихід на нові ринки збуту; створення інноваційного продукту, шляхом досягнення синергійного ефекту, зокрема у наукових розробках; усунення конкурентів з ринку; зростання вартості підприємства; та ін.

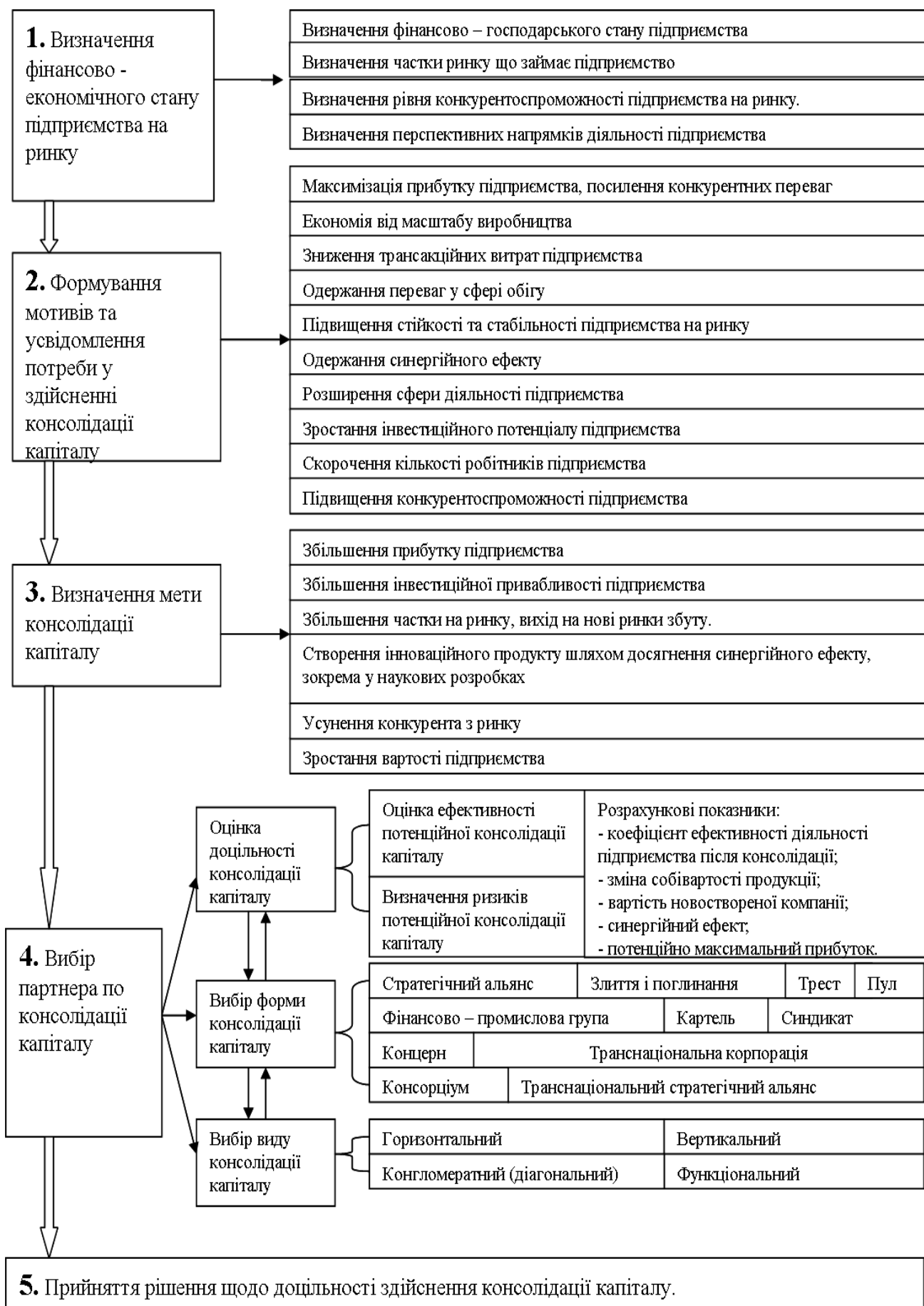

Рис.1. Послідовність прийняття підприємством рішення щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером.

У відповідності до поставленої мети, на четвертому етапі відбувається безпосередньо вибір потенційного партнера по консолідації капіталу. Цей вибір складається з трьох блоків: оцінки доцільності консолідації капіталу, вибору певної форми та виду консолідації капіталу. Ці три блоки взаємопов'язані і відбуваються водночас, оскільки обрати форму та вид консолідації неможливо без врахування оцінки доцільності консолідації капіталу, особливостей партнера, і навпаки.

Вибір партнера по консолідації повинен базуватися на оцінці доцільності консолідації капіталу з певним підприємством. При оцінці потенційного партнера по консолідації капіталу необхідно зважати на організаційно–управлінський рівень та фінансовий стан підприємства. А саме, при дослідженні організаційно–управлінського рівня необхідно врахувати такі дані як існуюча система управління підприємством, положення підприємства на ринку, його технічне оснащення, рівень технології виробництва, стан ресурсної бази, забезпечення трудовими кадрами та ін.

Досліджуючи фінансовий стан підприємства - потенційного партнера по консолідації необхідно врахувати такі дані як темп зростання і норма прибутку на підприємстві, рентабельність продукції, наявність страхового забезпечення та ін.

Оцінка доцільності консолідації повинна ґрунтуватися на визначенні ефективності здійснення потенційної консолідації капіталу, з врахуванням ризиків, що виникнуть для підприємства у разі здійснення консолідації. При цьому доцільно враховувати результати таких розрахункових показників як: коефіцієнт ефективності діяльності підприємства після проведення консолідації; зміна собівартості продукції (до та після проведення консолідації); вартість новоствореної компанії; потенційно максимальний прибуток та синергійний ефект, що одержать підприємства після проведення консолідації капіталів та ін.

На підставі одержаних результатів аналізу доцільності консолідації та потенційного партнера, відбувається вибір форми та виду консолідації. До

форм консолідації капіталу підприємств можна віднести такі як: стратегічний альянс, злиття і поглинання, фінансово-промислова група, транснаціональна корпорація, транснаціональний стратегічний альянс, трест, пул, картель, синдикат, концерн та консорціум. Розрізняють такі види консолідації: горизонтальна, вертикальна, конгломеративна (діагональна), та функціональна.

Подекуди саме питання бажаної форми консолідації може впливати на вибір партнера. Наприклад, підприємство А, шляхом здійснення консолідації, бажає отримати доступ до фінансових ресурсів, потужнішого за нього підприємства Б, що працює на тому ж ринку. У якості форми консолідації підприємство А бажає обрати стратегічний альянс, оскільки така форма дозволить не втратити стратегічну самостійність. Але підприємство Б, у якості бажаного ефекту від консолідації, бачить в усуненні конкурента на ринку, шляхом поглинання підприємства А. Отже, в даному випадку саме прийнятна форма для здійснення консолідації підприємством А, буде впливати на подальший вибір партнера.

Таким чином, вибір партнера по консолідації складається з трьох взаємопов'язаних блоків: визначення доцільності консолідації капіталу, форми та виду консолідації. На підставі одержаних результатів, підприємство приймає рішення щодо доцільності здійснення консолідації капіталу з певним підприємством, або проведення нового пошуку іншого кандидата в потенційні партнери.

Висновки. На основі проведеного дослідження доцільності здійснення консолідації капіталу підприємств та виявлення основних етапів прийняття підприємствами рішення щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером можна зробити наступний висновок. Механізм консолідації капіталу підприємства представляє собою послідовність етапів економічної оцінки стану підприємства, формування мотивів, мети та застосування різноманітних методів для визначення доцільності консолідації, що супроводжують процес консолідації капіталу у різноманітні форми, заради досягнення підприємством конкурентних переваг.

Виявлення підприємством доцільності здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером складається з п'яти етапів: визначення фінансово – економічного стану підприємства на ринку; формування мотивів та усвідомлення потреби у здійсненні консолідації капіталу; визначення мети консолідації капіталу підприємством; вибір потенційного партнера по консолідації капіталу та прийняття рішення щодо доцільності здійснення консолідації капіталу підприємством. Представлена у статті схема послідовності прийняття підприємством рішення щодо здійснення консолідації капіталу з потенційним партнером може бути використана при вирішенні питань щодо оптимізації консолідації капіталу на підприємствах.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Костицький В.В.* Закон перманентної концентрації капіталу: Економічна історія та українські реалії. – К.: Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи, 2003. – 198 с.
2. *Кизим Н.А.* Концентрация и интеграция капитала. – Х.: Бизнес Информ, 2000.-102с.
3. *Владимирова Т.А.* Финансово-экономический механизм интеграционного взаимодействия в сложной экономической системе: рычаги и методы. [Текст] / Т.А.Владимирова - Новосибирск: СИФБД - 2002. -127 с.
4. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник/ В.Рокоча, О.Плотніков, В.Новицький та ін.- К.: Таксон, 2001.- 304 с.
5. *Шимаи. М.* Роль и влияние транснациональных корпораций в глобальных сдвигах в конце XX столетия// Проблемы теории и практики управления.- 1999.-№3.- с.36-42.
6. *Рогач Олександр.* Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: Підручник. – К.: Либідь, 2005. – 720с.
7. *Удовик С.Л.* Глобализация: семиотические подходы – М.: «Рефл – бук», К.: «Ваклер», 2002. – 480с.

8. Кизим М.О. Механізми організації, стійкого функціонування і розвитку великомасштабних економіко – виробничих систем: дис. ...доктора ек. наук 08.06.02 [Текст] / Кизим Микола Олександрович. – Дніпропетровськ – 2001. – 203с.
9. Шуляр Р.В. Економічна оцінка та управління процесами злиття підприємств: автореф. дис. ... кандидата ек. наук 08.06.01 [Текст] / Шуляр Роман Віталійович. – Львів -2003. – 23с.

Т.А.Никитина

Основные подходы по определению целесообразности консолидации капитала предприятиями.

В статье представлены исследования основных подходов по определению целесообразности осуществления консолидации капитала предприятий. Рассмотрены основные этапы и приведена схема последовательности принятия предприятиями решения по осуществлению консолидации капитала с потенциальным партнером.

***Ключевые слова:** консолидация капитал, конкурентные преимущества, форма консолидации капитала, вид консолидации капитала.*

T.Nikitina

The main approaches to determining the feasibility of consolidating capital enterprises.

In the article the basic approaches to the determination of the appropriateness of the capital consolidation companies. The main stages and shows a flow diagram of the adoption of enterprise solutions for the implementation of the consolidation of capital with a potential partner. Determining the feasibility of consolidating the company's capital with a potential partner consists of five stages. This definition of financial - economic condition of the enterprise market, the formation of motivation and awareness of the need for the implementation of capital consolidation, defining the purpose of consolidation, the selection of a potential partner and decide on the

implementation of the capital consolidation company. Presented in the paper chart of the adoption of enterprise solutions for the implementation of the consolidation of capital with a potential partner can be used to solve optimization problems of consolidation of capital in enterprises.

Keywords: *capital consolidation, competitive advantages, the shape of the capital consolidation, the kind of consolidation of capital.*

Одержана редколегією 23.05.2013р.